

ใบความรู้ที่ ๑ เรื่อง การใช้พจนานุกรม
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒ เรื่อง สืบสานวรรณคดีไทย
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๑ เรื่อง การใช้พจนานุกรม (๑)
รายวิชา ภาษาไทย รหัสวิชา ท๑๔๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๑ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔

๑) ความหมายของพจนานุกรม

พจนานุกรม คือหนังสือที่ให้ความรู้เกี่ยวกับคำและวลี เรียบเรียงไว้ตามลำดับอักษร ให้ตัวสะกดที่ถูกต้อง การอ่านออกเสียง ชนิดของคำ ความหมาย หรือคำจำกัดความของคำ ประวัติของคำ วิธีใช้คำ ตัวอย่าง คำเหมือน คำพ้อง คำที่มีความหมายตรงข้าม นอกจากนี้คำบางคำอาจมีแผนภูมิ ตาราง หรือภาพประกอบ เพื่อช่วยให้เข้าใจความหมายของคำได้ดียิ่งขึ้น

๒) ลักษณะของพจนานุกรม

พจนานุกรมเป็นหนังสืออ้างอิงที่ให้ความรู้เกี่ยวกับ “คำ” รวบรวมคำต่าง ๆ เรียงตามลำดับอักษร แต่ละคำจะอธิบายให้ทราบถึงสิ่งต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- ๑) ตัวสะกดที่ถูกต้อง
- ๒) การอ่านออกเสียง
- ๓) ความหมายของคำ คำจำกัดความ
- ๔) ชนิดของคำ เช่น คำนาม สรรพนาม ฯลฯ
- ๕) ประวัติที่มาของคำ รากศัพท์ เช่น เป็นคำที่มีรากศัพท์มาจากภาษาใด
- ๖) การใช้คำ ตัวอย่างการแต่งประโยค
- ๗) คำพ้อง คำตรงข้าม
- ๘) ตัวอย่างต่าง ๆ
- ๙) บางเล่มมีประวัติบุคคลสำคัญด้วย
- ๑๐) มีภาพประกอบตามความจำเป็น

๓) ขั้นตอนการใช้พจนานุกรม

๑) พิจารณาดูว่าคำที่ต้องการค้นนั้น ต้องการข้อเท็จจริงทางด้านภาษา ทางด้านเฉพาะวิชาหรือทางด้านอื่น ๆ

๒) เลือกใช้พจนานุกรมให้ถูกกับข้อเท็จจริงที่ต้องการ

๒.๑) ต้องการข้อเท็จจริงอย่างละเอียดหรือโดยสังเขป ถ้าต้องการค้นคว้า ข้อเท็จจริงอย่างละเอียดเกี่ยวกับคำทั้งคำเก่าและคำใหม่ในภาษาอังกฤษ เลือกใช้ พจนานุกรมฉบับสมบูรณ์ แต่ถ้าต้องการหาความรู้เกี่ยวกับคำศัพท์ภาษาอังกฤษ ที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน เลือกใช้พจนานุกรมฉบับย่อ

๒.๒) ต้องการข้อเท็จจริงทางด้านภาษา ให้เลือกใช้พจนานุกรมทางภาษา ซึ่งแบ่งออกเป็นประเภทต่าง ๆ เลือกใช้ประเภทให้ตรงกับวัตถุประสงค์

๒.๓) ต้องการข้อเท็จจริงทางด้านเฉพาะวิชา เลือกใช้พจนานุกรม เฉพาะวิชา ซึ่งแบ่งออกเป็นสาขาวิชาต่าง ๆ ให้ตรงกับวัตถุประสงค์

๒.๔) ต้องการข้อเท็จจริงเกี่ยวกับคำศัพท์ในลักษณะอื่น ๆ เลือกใช้ พจนานุกรมอื่น ๆ เช่น พจนานุกรมอภิธานศัพท์และพจนานุกรมสแลง เป็นต้น

๓) เมื่อเลือกพจนานุกรมที่ต้องการค้นหาข้อเท็จจริงได้แล้วให้อ่านข้อแนะนำการ ใช้แล้ว จึงลงมือค้นหาคำตอบ ซึ่งอาจใช้เครื่องช่วยในการค้นหาดังนี้

๓.๑) หาอักษรแนะเพื่อดูคำที่ต้องการอยู่ที่เล่มใด

๓.๒) หาคำที่ต้องการโดยใช้ดรรชนีนิ้วมือช่วย

๓.๓) หาคำที่ต้องการในแต่ละหน้า โดยอาศัยคำแนะนำที่หัวกระดาษ

๔) วิธีการใช้พจนานุกรม

๑) การเรียงลำดับพยัญชนะ

๑.๑) เรียงพยัญชนะจาก ก - ฮ

๑.๒) พยัญชนะต้นที่เป็นอักษรควบและอักษรนำ ถ้าจะค้นหาคำให้ดูที่ พยัญชนะตัวแรกของคำเป็นหลัก

๑.๓) คำที่ขึ้นต้นด้วยพยัญชนะตามด้วยสระ จะอยู่หลังคำที่ขึ้นต้นด้วย พยัญชนะแล้วตามด้วยพยัญชนะ

๑.๔) คำที่ไม่มีรูปวรรณยุกต์กำกับจะอยู่ก่อนคำที่มีรูปวรรณยุกต์

๑.๕) คำที่อยู่ในหมวดอักษรเดียวกันให้พิจารณาพยัญชนะตัวถัดไป

๒) การเรียงลำดับสระ

๒.๑) คำที่ไม่มีรูปสระกำกับจะอยู่ก่อนคำที่มีรูปสระ

๒.๒) รูปสระต่าง ๆ จะเรียงลำดับ

๓) ปัญชีอักษรย่อ

๓.๑) อักษรย่อในวงเล็บจะบอกที่มาของคำ

๓.๒) อักษรย่อหน้าบทนิยามจะบอกชนิดของคำตามหลักไวยากรณ์ เช่น

ก. = คำกริยา

น. = คำนาม

๓.๓) อักษรย่อในวงเล็บหน้าบทนิยามจะบอกลักษณะของคำที่ใช้

เฉพาะแห่ง

๔) การเรียงลำดับคำที่เป็นนามย่อ จะจัดเรียงไว้ตามหมวดอักษร เช่น

- ดุค เป็นนามย่อของปลา จัดเรียงไว้ในหมวดอักษร ด

๕) ประวัติของคำ จะบอกไว้ท้ายคำนั้น ๆ โดยเขียนอักษรย่อไว้ในวงเล็บ เช่น

- กรีธา (ส.) มาจากภาษาสันสกฤต

๖) การอ่านออกเสียงของคำ ในพจนานุกรมจะบอกคำอ่านไว้ในวงเล็บเหลี่ยม
ท้ายคำนั้น ๆ เช่น

- เกษตร [กะเสด] น. ที่ดิน ทุ่งนา ไร่